

Jordi Martí

A finals dels anys vint i principis dels trenta, i gràcies en bona mida al cinema expressionista, el cine alemany va gaudir del seu moment més dolç: els èxits de les seves produccions, tant des del punt de vista artístic com des del comercial, competien en un mateix pla d'igualtat amb les produccions que venien de Hollywood. Van ser uns anys dolços, d'enorme creativitat, en els quals hi havia lloc tant per a les produccions més comercials com per als experiments cinematogràfics més agosarats.

Entre aquests experiments destaca per la seva originalitat el film *Berlín, simfonia de una gran ciudad* (1927), escrita i dirigida per Walter Rüttman. La pel·lícula recrea un dia, des de la matinada fins a la nit, en la vida coral de la gran ciutat. Amb una estètica a mig camí entre el documental i el cine d'avantguarda, Rüttman aconseguia descriure una cosa tan complicada de copsar amb imatges com és el ritme canviant d'una ciutat, segons les diferents hores del dia, tranquil i pausat, quan comença a sortir el sol i frenètic en hores punta, quan tothom va a la feina. En aquest sentit, era fonamental el treball de muntatge, que convertia les imatges objectives, rodades pels carrers, en un discurs coherent que reflectia la mirada subjectiva del director, proposta molt propera, almenys en la base teòrica, a la de José Luis Guerín en la seva

darrera pel·lícula *En construcción*. Aquest muntatge ofería propostes molt innovadores, com ara la divisió del fotograma en imatges rodades per separat, etc. Els protagonistes d'aquesta pel·lícula, entre realista i poètica, eren els mateixos berlinesos que així, anònimament, contribuïen a la mitificació de la seva ciutat.

De totes maneres, el cine que més va fer per elevar Berlín a la categoria de mite va ser el cine de caire més comercial, especialment a partir del sonor, com ara *El ángel azul* (1929) de Josef von Stenberg. El film va ser el primer gran èxit de Marlene Dietrich, de la qual Berlín ha celebrat el centenari amb diversos actes i exposicions. Marlene Dietrich interpreta al film el paper d'una cantant de cabaret que enamora un ingenu professor, interpretat per Emil Jennings.

Aquest món del cabaret, dominat tant per la sensualitat i la luxúria, com per la cobdícia, va arribar a simbolitzar fins a tal punt el Berlín d'aquella època, que, quan Bob Fosse va adaptar a la pantalla una part de l'extraordinària novel·la de Christopher Isherwood *Adiós a Berlín*, el resultat va ser *Cabaret* (1972). La novel·la d'Isherwood narra la seva experiència berlinesa, precisament als primers anys trenta, quan es va gestar l'imminent triomf del nazisme. Bob Fosse farà que els protagonistes del film visquin les seves petites tragèdies al voltant d'un cabaret que simbolitza alhora tota la humanitat, amb les seves alegries i misèries i aquella Alemanya de la república de Weimar, on es va gestar el triomf de la barbàrie nazi. Els actors estan esplèndids, especialment els protagonistes, un impecable Michael York, un contingut però suggerent Helmut Berger i una extraordinària Liza Minelli, en el millor paper de la seva carrera, premiat, justificadíssimament, amb un Oscar a la millor actriu. Liza Minelli ho fa bé tot: els números musicals i la matisada recreació del personatge de Sally Bowles, una noia que es mou entre la ingenuïtat i la picaresca i que vol ser sofisticada quan resulta, moltes vegades, ridícula, capaç de ser, al mateix temps, mesquina i tendra,

ambiciosa i afectuosa, maligna i desvalguda, una noia que, en les mans de Liza Minelli, arribar a convertir-se en un personatge entranyable.

He de dir que sempre he tingut *Cabaret* en la meua llista privada de preferències cinèfiles i que cada any la veig almenys una vegada. Els números musicals són magnífics i han arribat a

Berlín, simfonia de una gran ciudad.

ser mítics en la petita història dels musicals. Però el que no deixa de posar-me els pèls de punta és aquell en què canta un adolescent, cap al final de la pel·lícula, a una cerveseria on Michael York i Helmut Berger s'han aturat un moment, quan viatgen en cotxe, tornant cap a Berlín. El jove entona una cançó aparentment molt dolça, que progressivament es va convertint en un himne. Mentre es van afegint les veus, cada vegada més exaltades, dels clients, la càmera s'allunya per mostrar-nos que es tracta d'un militant de les SA d'uniforme. Quan la cançó ja s'ha convertit en un himne militar i quasi tots els presents s'han posat dempeus per cantar, tots estenen els braços fent el conegut gest nazi. Michael York li demana aleshores, a un astorat Helmut Berger, que interpreta un aristòcrata alemany i que fins aquell moment no s'havia pres massa seriosament els nazis: "Estau segurs que els podreu aturar?" Com que tots sabem el que va patir Europa per aquella bogeria col·lectiva d'una bona part dels alemanys, aquella escena, que ha començat d'una manera bucòlica, esdevé al final un presagi sinistre de la capacitat de l'ésser humà per entregar-se al mal sense a penes adonar-se'n. ■

Cabaret